

Niets doen is geen optie

De kranten staan er vol mee: het antibioticagebruik in de veehouderij. Kritische berichtgeving en Kamervragen leidden inmiddels tot een streven naar halvering van de hoeveelheid middelen in 2013. Maar hoe erg is de inzet van antibiotica eigenlijk en kan het ook anders? Vier boerinnen delen hun mening.

TEKST JAAP VAN DER KNAAP

Het gebruik van antibiotica in de veehouderijsector is een gevoelig onderwerp. De landelijke media zitten erbovenop en bestoken de consument met films en reportages over het toedienen van antibiotica in de veehouderij en de gevaren daarvan voor de consument. Een overmaat of verkeerd gebruik van antibiotica kan namelijk resistentie bij mens en dier veroorzaken, waardoor ziekmakende bacteriën niet of nauwelijks meer te bestrijden zijn. Een bekend voor-

Volgens Marjan zetten artsen in het ziekenhuis antibiotica heel specifiek in. 'Eerst onderzoeken de artsen om welke bacterie het gaat. Daarna zoeken ze naar het middel met de beste werking. Daarbij maken ze het liefst zo min mogelijk gebruik van breedspectrumantibiotica. Dat zijn middelen die diverse bacteriestammen bestrijden, maar dus ook de op dat moment onschuldige bacteriën. Breed-spectrummiddelen werken resistentie in de hand.'

Rundveehouderij geen grootverbruiker

Maar hoe en wanneer gebruik je als rundveehouder eigenlijk antibiotica? En kan het misschien ook minder? In de melkveehouderij wordt het gros van de antibiotica ingezet in de uier. Op het moment dat een koe uierontsteking heeft bijvoorbeeld, maar ook bij het droogzetten om eventuele infecties in de droogstand te voorkomen. 'De rundveehouderijsector is geen grootverbruiker van antibiotica', stelt Wendie Ottens. Wendie heeft samen met haar partner Willem Booij in Streefkerk 120 koeien en werkt daarnaast als dierenarts in Groot-Ammers. 'Het probleem is dat de rundveehouderij tot nu toe nooit heeft laten zien hoeveel en wat ze gebruikt. Daar wordt nu met een sluitend registratiesysteem hard aan gewerkt.' Veehouders zijn sinds 1 januari dit jaar verplicht om samen met de dierenarts plannen te schrijven over hoe en met welke middelen ze ziekten op het bedrijf aanpakken (zie kader). Al met al een goede zaak vindt Wendie, al kosten alle nieuwe regels

beeld is de MRSA-bacterie, een bacteriesoort die zelfs met de zwaarste antibiotica kuren nauwelijks te bestrijden is. Marjan Leegte weet er alles van, ze werkte twintig jaar als dialyseverpleegkundige in de ziekenhuizen van Delfzijl en Groningen. Samen met haar man Bert houden ze in Winsum 100 koeien. Vanuit haar werk in het ziekenhuis weet ze hoe belangrijk de werking van antibiotica is. 'Ik werkte op de dialyseafdeling, waar nierpatiënten drie keer per week komen om hun bloed te laten zuiveren via het dialyse-apparaat. Dit zijn chronische patiënten, ze vormen een kwetsbare groep. Vanwege hun zwakke gezondheid is de inzet van antibiotica levensbepalend.'

JANET BAKKER, LTO NEDERLAND:

'WE MOETEN VOORKOMEN DAT ER EEN VERKEERD BEELD ONTSTAAT OVER MEDICIJNGEBRUIK'

Geborgde dierenarts, bedrijfsbehandelplan, dierdagdoseringen. Het zijn allemaal nieuwe vaktermen die horen bij de plannen het antibioticagebruik in de veehouderijsector terug te dringen. Janet Bakker,

beleidsadviseur veehouderij bij LTO Nederland, heeft er als portefeuillehouder diergeneesmiddelengebruik dagelijks mee te maken. 'De overheid heeft de sector verplicht tot een reductiedoelstelling van 50 procent minder antibioticagebruik in 2013. Daarvoor is een aantal actiepunten opgesteld waar je als rundveebedrijf sinds 1 januari aan moet voldoen.' Zo mogen veehouders alleen nog maar werken met een dierenarts die gecertificeerd is, een geborgde dierenarts. Ook geldt er een verplichte centrale registratie van het antibioticagebruik waaruit het gebruik per bedrijf en per dier berekend kan worden in zogenaamde dierdagdoseringen. Bij een hoog aantal dierdagdosering-

gen kan het bedrijf worden aangesproken en aangespoord om het gebruik terug te dringen.

'Een van de kernpunten is dat de sector laat zien welke middelen waarvoor worden gebruikt. Door voldoende transparant te werken voorkom je dat er een verkeerd beeld ontstaat van het medicijngebruik', stelt Janet. Ze heeft afgelopen tijd gemerkt dat de verplichte acties zorgen voor bewustwording van het medicijngebruik. 'Ik heb diverse veehouders gesproken die niet wisten dat ze voor hun vee middelen gebruikten die in de humane sector als uiterste noodmiddel worden ingezet. Toen ze dat beseften, zijn ze meteen gestopt met het gebruik van deze middelen.'

dierenartsen momenteel wel erg veel tijd. 'Het betekent dat we nu veel uren kwijt zijn aan het opstellen van bedrijfsbehandel- en bedrijfsgezondheidsplannen met veehouders.' Maar volgens Wendie zien veel veehouders wel het nut van de maatregelen. 'Niets doen is geen optie. Als we niet actief met het onderwerp aan de slag gaan, kunnen de media met het onderwerp aan de haal gaan en kan de sector in een negatief daglicht komen te staan.'

Op het eigen melkveebedrijf in Streefkerk is het gebruik van antibiotica ook aan de orde geweest. 'Vanuit mijn ervaringen als dierenarts weet ik dat een laag medicijngebruik niet automatisch betekent dat je een gezonde veestapel hebt. Door preventief te werken gebruik je uiteindelijk minder middelen dan wanneer je zieke dieren achteraf moet behandelen.' Daarom blijft Wendie de koeien voorlopig droogzetten met zowel antibiotica als een zogenaamde 'teatsealer' en promoot ze vaccinatie tegen dierziekten. 'Al onze koeien enten we tegen het diarreevirus rota corona, zodat je minder diarree hebt bij de kalveren. In een gezonde veestapel en een laag medicijngebruik moet je wel investeren.'

Weerstand stimuleren

Irene van de Voort uit Lunteren sluit zich aan bij Wendie. 'Wanneer je investeert in goed voer, blijven koeien gezond en heb je geen antibiotica nodig.' Irene houdt samen met haar man Jan Dirk ruim tachtig biologische koeien in Lunteren en stopte in 2004 volledig met de inzet van antibiotica. 'We waren het zat. Koeien die we vanwege mastitis behandeld hadden met antibiotica knapten wel op, maar ze werden nooit meer zo vitaal, zo fit als eerst.' Sinds antibiotica op hun bedrijf volledig in de ban is – 'we gebruiken geen druppel meer' – worden koeien met uierontsteking behandeld met een mintzalf op het zieke kwartier.

'Het probleem is dat de rundveehouderij nooit heeft laten zien hoe weinig ze gebruikt'

'Koeien ontwikkelen van nature een eigen weerstand en die proberen we te stimuleren door ze goed te voeren. Natuurlijk is hier ook wel eens een koe ziek, maar we melken momenteel maar drie driespeenkoeien. Daaruit blijkt wel dat ze na een uierontsteking weer goed herstellen.'

In de gangbare melkveehouderij gebruiken de meeste boeren antibiotica bij het droogzetten. Er lopen onderzoeken waarbij gekeken wordt of sommige koeien, bijvoorbeeld koeien met een laag celgetal, ook drooggezet kunnen worden zonder antibiotica. Saskia van Winden uit Werkendam deed daar

'Minder antibiotica gebruiken betekent een hogere kostprijs'

een paar jaar geleden al ervaring mee op en zette een aantal koeien die nooit uierontsteking hadden gehad droog zonder antibiotica of met een homeopathisch middel. 'Waarom zou je antibiotica gebruiken bij gezonde dieren, zo vroegen we ons af', vertelt Saskia, die samen met haar ouders en broer 140 koeien verzorgt. De aanpak bleek geen succes. 'Een aantal van de koeien kalfde af met uierontsteking of bleek na afkalven een hoger celgetal te hebben. Sindsdien zetten we alle koeien weer droog met antibiotica.'

Saskia gebruikte tot voor kort nog het middel Excenel, een zogenaamd derdegeneratiemiddel dat in de humane wereld alleen in uiterste noodgevallen wordt ingezet. 'We gebruikten het voor koeien met tussenklauwontsteking, daar hielp het erg goed tegen. We hebben nog geen goed alternatief middel kunnen vinden. Daarom vind ik het eigenlijk wel een rigoureuze beslissing om het middel te verbieden, zeker omdat we het heel selectief gebruikten.' Als alternatief wil Saskia vaker voetbaden inzetten. 'Onze aandacht gaat nu nog meer uit naar preventie. Daarnaast vragen we bewust niet de hoogste melkproductie van onze Fries-Hollandse-koeien. Als koeien op hun tenen moeten lopen, zijn ze kwetsbaarder. De productie is hier niet hoog, maar we ervaren dat dit koeienras sterker is, waardoor koeien gezond oud kunnen worden.'

Even terug naar Irene van de Voort, die wil benadrukken dat ze zich als biologische boerin niet af wil zetten tegen de gangbare veehouderij, maar juist het initiatief om antibiotica terug te dringen roemt. 'Minder antibioticagebruik betekent een hogere kostprijs. Zorg dat de consument daar begrip voor krijgt en dat hij of zij bij Albert Heijn vraagt naar Nederlandse melk van bedrijven die geen antibiotica meer inzetten en dat hij of zij voor het kostprijsverschil wil betalen. Stoppen met antibiotica kan niet van de ene op andere dag, dat is een omschakelproces voor koe, boer en consument.'

VOOR WIE MEER WIL WETEN:

www.autoriteitdiergeneesmiddelen.nl
www.ltonoord.nl, dossier diergezondheid